

Itinerari
Muralla
Medieval
Valencià
MUCC

Itinerari autoguiat

Característiques

- Entrada lliure.
- Recorregut a peu.
- Durada del recorregut: 60'
- Elements d'interpretació: un panell introductori d'inici i 9 punts d'interés: 7 senyalitzats amb plaques numerades a terra i 2 panells interpretatius.

Instruccions

L'itinerari pot realitzar-se mitjançant audioguia o guia en paper.

- L'audioguia i el plànol digital es poden descarregar en un dispositiu mòbil des del web: www.mucc.es/muralla
- També es pot accedir en línia a l'audioguia i al plànol de l'itinerari sense necessitat de descàrrega d'arxius en: <https://audioviator.com/ca/audioguia/muralla-medieval-de-castello>
- La guia en paper s'ha de sol·licitar a l'oficina Tourist Info.

Horari d'entrada a la torre de Sant Pere (plaça de les Aules):

De dimarts a dissabte de 10:30 a 11:30 h

Accessible per escala/ascensor

Visites guiades: pregunteu en info@mucc.es

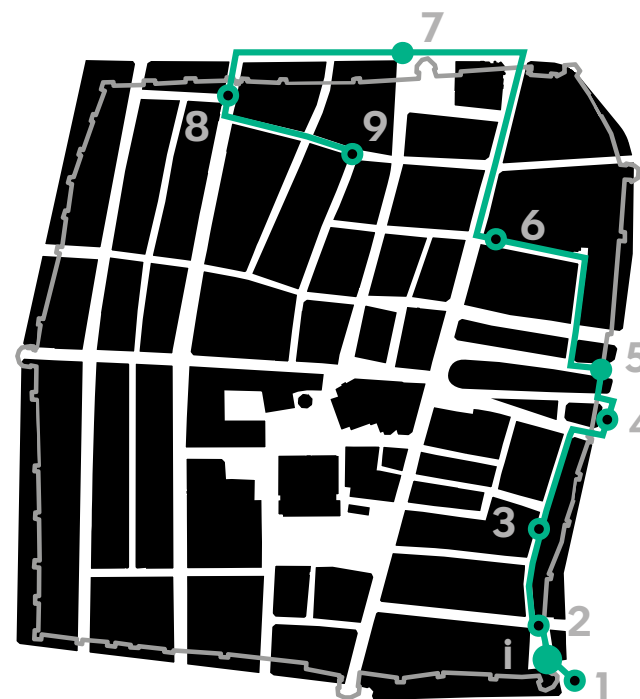
Audioguia i plànol
Audioguía y plano
Audioguide and map

www.mucc.es/muralla

La muralla medieval de Castelló

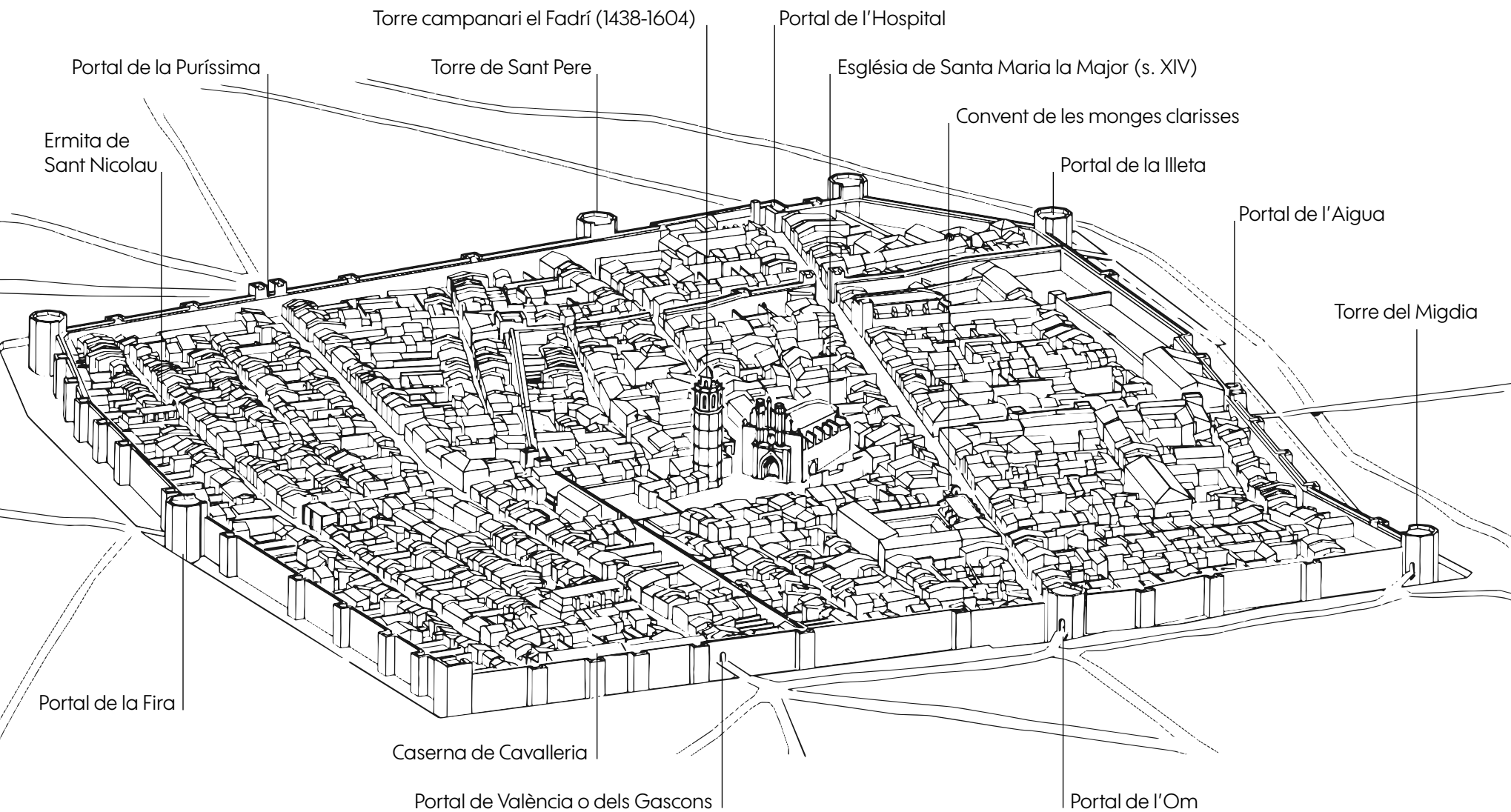
Plànol de l'itinerari

La part de l'antiga muralla (s. XIII-XVIII) que visitarem discorre entre la plaça Hernán Cortés i el carrer Sant Lluís. Es construí amb la tècnica de la tàpia amb fonament de formigó de cudols, arena i calç. La torre de Sant Pere o dels Alçaments, a la plaça de les Aules, és una de les restes millor conservades.

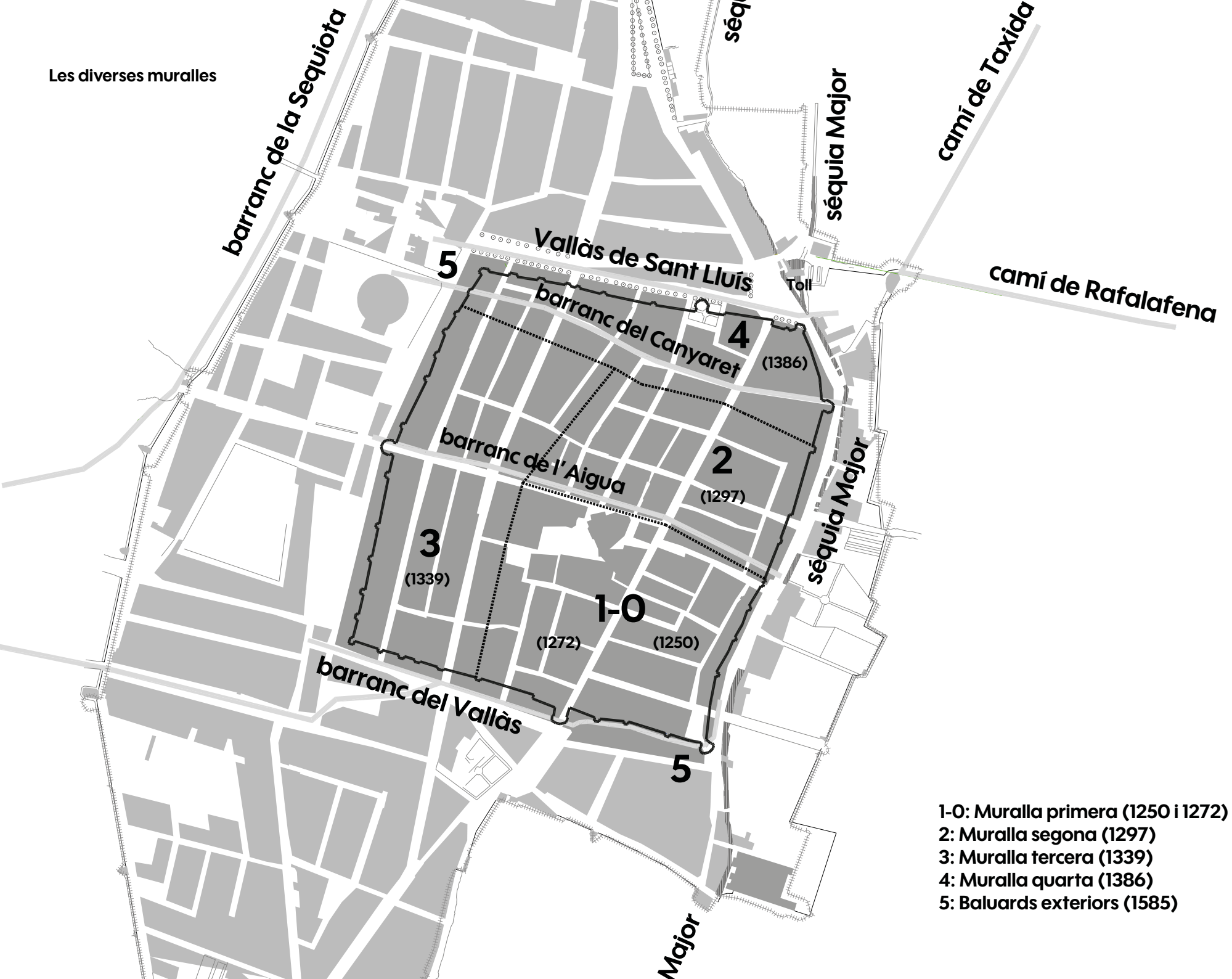

- i Panell d'inici (plaça exterior Hernán Cortés)
- Placa a terra: 1. Plaça exterior Hernán Cortés / 2. Plaça Hernán Cortés / 3. C. Pescadors / 4. C. de l'Aigua / 6. C. Gràcia - C. Major / 8. C. d'Enmig, 152 (casa Portolés) / 9. C. Antoni Maura, 31 - C. Mealla. Final de l'itinerari
- Panell interpretatiu: 5. Plaça Cardona Vives / 7. Plaça de les Aules

Reconstrucció hipotètica de tota la vila

Les diverses muralles

- 1-0: Muralla primera (1250 i 1272)
- 2: Muralla segona (1297)
- 3: Muralla tercera (1339)
- 4: Muralla quarta (1386)
- 5: Baluards exteriors (1585)

La muralla medieval de Castelló

Introducció

L'itinerari que es proposa visitar segueix el traçat de la que fou l'antiga muralla medieval de la vila construïda entre els segles XIII i XVIII. Aquest discorre des de la plaça exterior Hernán Cortés, on hi ha la maqueta explicativa de la vila –està soterrada la torre del Migdia i dibuixat el seu traçat al paviment–, fins al carrer d'Antoni Maura –antic barranc del Canyaret–, on encara es pot contemplar un tram del llenç del mur del segle XIII. Restes d'aquest mur i una de les seues torres, la de Sant Pere, es poden veure a l'actual plaça de les Aules.

La muralla comprén les quatre ampliacions que es van alçar –dues al segle XIII i dues més al segle XIV– limitades sempre per barrancs que feien la funció de vall o fossat; amb reformes concretes i multitud de reparacions, amb la tècnica constructiva de la tàpia –mur de terra piconada i crosta de morter de calç– amb fonament de formigó de cudols –o tàpia de maçoneria–, sorra i calç.

En el recorregut hi ha altres edificis notables que van conviure amb la muralla, malgrat que no van ser construïts al mateix temps.

i - Els inicis de la vila

Plaça exterior Hernán Cortés

La vila medieval de Castelló s'edificà entre els segles XIII i XVI. El seu emplaçament inicial ocupà un espai elevat entre el barranc del Vallàs al sud i el barranc de l'Aigua al nord. La seua extensió, tot i que menuda, degué absorbir probablement l'anterior ubicació de l'alqueria andalusina de Binarabe.

El creixement de la vila fou molt ràpid i, a les darreries del segle XIII, el recinte emmurallat s'amplià cap al nord fins a arribar al barranc del Canyaret i potser incorporà també una altra alqueria precedent.

Poc menys d'un segle després, entre el 1374 i el 1386, el recinte de muralles es tornà a ampliar cap a l'oest, fins al que esdevindria després el pla de la Fira, i cap al nord fins al barranc del Toll.

Una vila medieval que té dues zones clarament diferenciades quan s'observa l'orientació o disposició que tenen els solars de les cases. El carrer Major és el camí inicial al voltant del qual es construí la vila, i serví de frontissa a l'hora de dissenyar i distribuir els carrers, que es disposen de manera diferent a una banda i a l'altra.

A l'est del carrer Major, cap a la mar, l'accés a les cases es produeix pel nord o pel sud i els solars són allargats i es disposen en aquesta orientació (és la part més antiga de la vila). Per contra, a l'oest del carrer Major, cap a ponent, les cases canvien la seua disposició i s'hi accedeix per l'est o l'oest. És probable que aquesta orientació diferent tinga relació amb l'ocupació precedent de l'espai per alguna alqueria andalusina, en aquest cas la de Binarabe.

El model es torna a repetir en l'ampliació del recinte emmurallat cap al nord i sempre amb el carrer Major com a eix que delimita els dos tipus de parcel·lars. La presència a la zona oriental de convents i grans edificis públics, com també la creació de places àmplies, ha modificat gran part d'aquesta trama urbanística singular.

1 - Torre del Migdia. "Ens parlen la maqueta i les restes arqueològiques"

Parada 1: plaça exterior Hernán Cortés

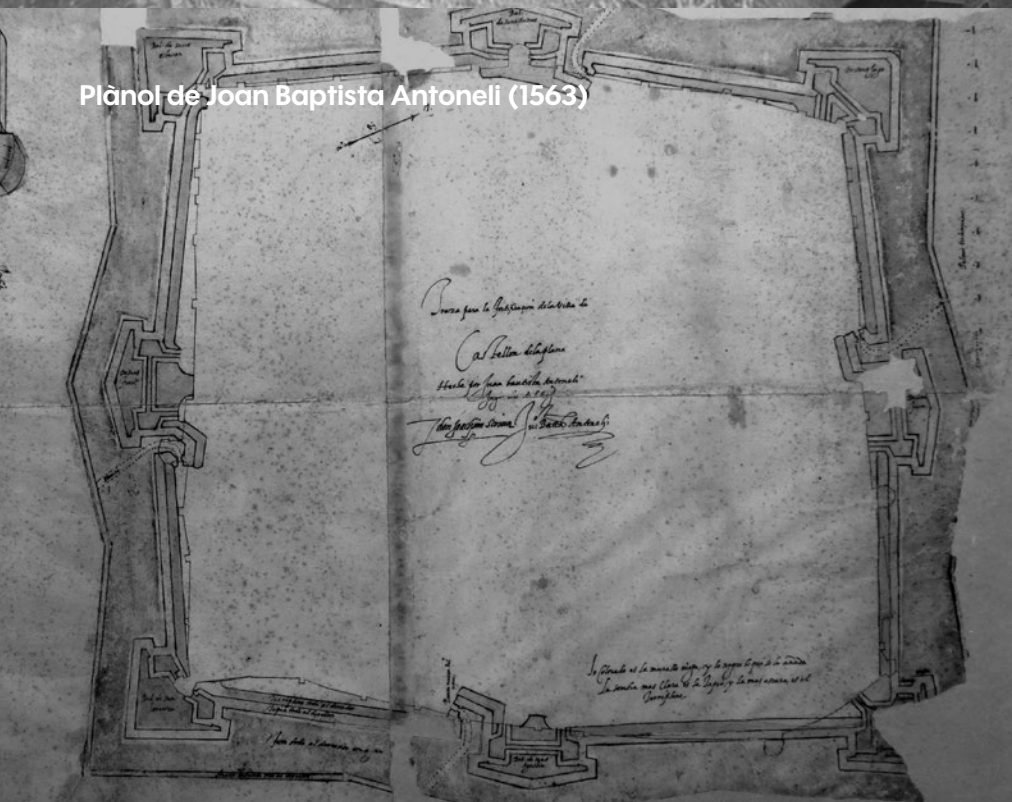
Estem ara davant de la maqueta de la vila de la ciutat, on es pot identificar el conjunt d'edificis que van conviure amb la muralla, mentre aquesta hi va existir entre el segle XIII i el segle XVIII. Cal ressenyar, a més de l'interior de la vila emmurallada, els elements vitals per al desenvolupament de la ciutat, com ara l'aigua de la séquia Major i els fossats i barrancs que envoltaven la vila.

Dins de la muralla es poden destacar edificis com el Fadri, l'Ajuntament nou, l'església Major, les esglésies de Sant Miquel, de la Sang i de Sant Nicolau, els convents de les monges Clarisses, dels Agustins, de les monges Caputxines, la caserna de Cavalleria, la Llotja... El plànol adjunt ens permet veure el recorregut de la muralla que es visitarà després, i com devien ser el mur, les torres i els portals del recinte fortificat de la vila, tot seguint la descripció de la traça que féu l'enginyer Joan Baptista Antoneli l'any 1563.

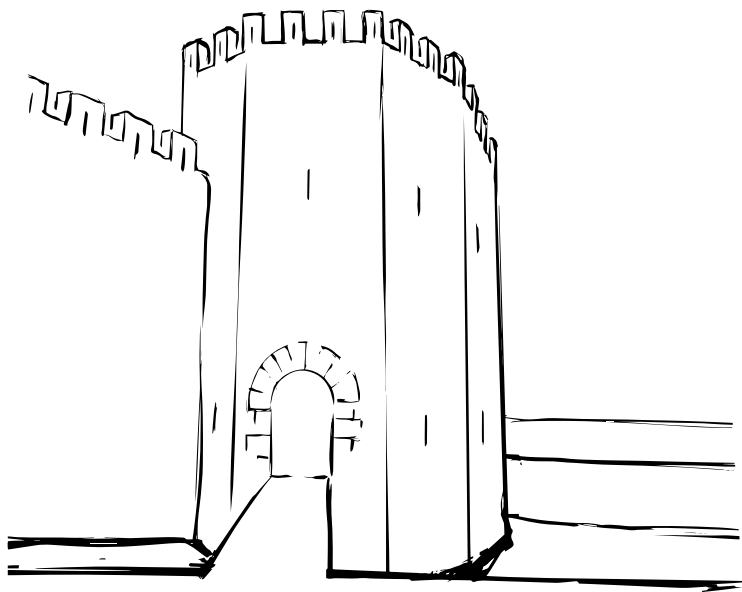
Al subsòl d'aquest emplaçament aparegueren restes arqueològiques del sistema defensiu de la vila medieval, i al paviment de la placeta hi ha impresa la planta de la torre del Migdia, que fou descoberta en les excavacions realitzades l'any 2013.

Ací es poden veure el gruix de la muralla i la figura poligonal que tenia la planta de la torre. Hi ha dos elements més: un pilar amb forma de tallamar al mig del fossat i un altre mur a l'extrem sud que podria ser un altre pilar o l'estrep d'un pont llevadís o, per contra, les restes d'una torre exempta de protecció del portal del Migdia, emprat sempre per a salvar el desnivell entre l'accés a la vila i el fossat que la rodejava, que estava a més de tres metres de fondària respecte del nivell de la vila. Sens dubte, es tracta, juntament amb les restes de la torre de Sant Pere que vorem després, de la troballa més gran i més significativa de la muralla medieval a la vila de Castelló.

Plànol de Joan Baptista Antoneli (1563)

Reconstrucció hipotètica de la torre del Migdia

Fonaments excavats de la torre del Migdia

1 - Torre del Migdia. “Ens parlen la maqueta i les restes arqueològiques”

Parada 1: plaça exterior Hernán Cortés

Les restes arqueològiques de la torre permeten plantejar diferents qüestions de caràcter històric, urbanístic, constructiu i també paisatgístic al voltant de la vila i el seu entorn immediat.

Podem endinsar-nos en el sistema defensiu de la vila i en la forma dels accessos i els tipus de portes, o la importància de la placeta en aquells moments, o en l'urbanisme de la zona que s'estructura a partir dels camins d'accés a la vila des de Borriana o des de la mar (el camí vell de la Mar per a accedir a l'embarcador del Grau) i com s'articulen amb la séquia Major que travessa la zona. El tipus de construcció emprat es fa visible en els materials utilitzats en l'alçament de la muralla, la torre i el pont llevadís. La panoràmica visual i el paisatge que cal recuperar en aquest indret és la connexió entre la torre, el portal, el camí que voltava la muralla, molins com el Roder o d'altres d'oli ubicats sobre el caixer de la séquia, i els camins i les files de reg que es dirigeixen cap a l'horta, amb l'abeurador del ramat i el pont que creuava la séquia Major allí mateix.

Un element singular és el fossat que voltava la muralla de la vila i que, en el tram sud-est cap a on ens trobem, fou canalitzat i cobert amb una volta de pedra al segle XVIII. Actualment ha quedat fossilitzat entre les cases del carrer Escultor Viciano i del carrer Campoamor, i discorre soterrat per la placeta Hernán Cortés i el carrer Governador.

En fi, una perspectiva àmplia de la història de la vila sense haver-nos mogut quasi gens. Comencem, doncs, a fer-ho apropant-nos a la plaça de la Bailesteria (actualment plaça Hernán Cortés), convertida en una gran terrassa.

Restes de la muralla de tàpia medieval

2 - La Ballesteria. “Una plaça molt concorreguda”

Parada 2: plaça Hernán Cortés

La plaça de la Ballesteria (plaça Hernán Cortés) fou en el seu temps un espai important en la vida quotidiana de la vila de Castelló al llarg de molts segles. La trama urbanística està fossilitzada i sembla l'únic enclavament que quasi no ha canviat des del segle XIII. Ací hi va haver la plaça Pescadors; després, de la Ballesteria, el nom de la qual prové del seu ús com a espai d'entrenament amb aquesta arma –la ballesta–, però també fou el lloc on hi hagué el bordell municipal, els banys públics...

A l'encreuament de la placeta i el carrer Campoamor, a banda i banda del carrer, hi són presents les restes materials de la muralla de tàpia medieval. Al nord, entre el carrer de Pescadors i la séquia, es conserven només els fonaments de la muralla i una botera de desguàs, mentre que al sud un tros de tàpia forma part de la paret mitgera entre les cases de la placeta i del carrer Governador. Actualment, al paviment del carrer s'ha recreat el traçat de la muralla abans que s'obriera la porta del Roser (1602), que més endavant seria el portal del Roser o dels Predicadors (1605). En solars del carrer Campoamor s'han trobat les restes dels fonaments i part del mur d'una torreta de la muralla.

3 - El carrer de Pescadors. "De recte com un fil res de res"

Parada 3: carrer de Pescadors

El carrer de Pescadors rep aquest nom perquè en aquest indret hi vivia la major part de la gent que es dedicava a aquest ofici, i segueix un traçat molt irregular, però paral·lel al recorregut de la séquia Major. La muralla es troba reutilitzada com a paret mitgera entre les cases del carrer de Pescadors a l'oest i les cases del carrer Governador a l'est.

Les excavacions arqueològiques van descobrir a poc a poc les restes que es conserven d'aquesta defensa i que trobem, per exemple, a l'interior dels edificis núm. 46 i 54 del carrer de Pescadors i al carrer Governador. La zona patí molts canvis en el seu ús després que al segle XV les cases existents quedaren completament arruïnades, i l'espai es va convertir en una zona d'horts i corrals a la vora de la muralla.

Sembla que estem molt a prop de l'emplaçament original de l'alqueria de Benirabe, però malauradament no es disposa de cap troballa arqueològica que de moment permeti ubicar amb precisió aquest assentament andalusí. Si més no, cal fer notar que el traçat de la muralla no és recte, com hauria estat normal en una vila de nova planta, i de fet el carrer de Pescadors és, amb molta diferència, el carrer més corbat que hi ha dins de la vila.

Ara, però, el seguirem tot recte fins a arribar al portal de l'Aigua i el carrer del mateix nom situats un poc més al nord.

Fonaments excavats del portal de l'Aigua

4 - Portal i carrer de l'Aigua. "Tot a la vora de la séquia Major"

Parada 4: carrer de l'Aigua

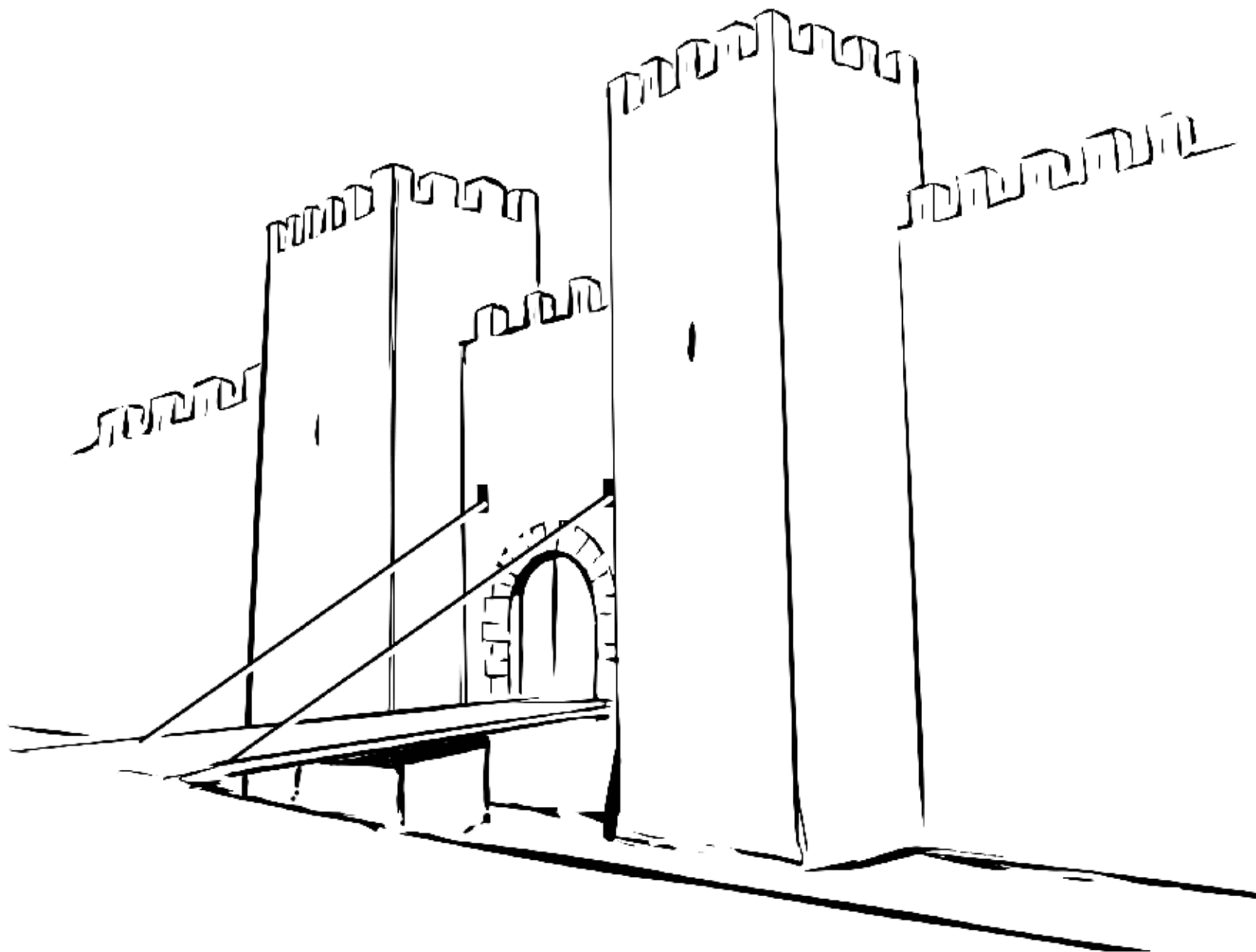
Al punt on estem s'hi trobaven el carrer i el portal de l'Aigua, anomenat així perquè era el portal de la vila que s'obria a l'horta i a la séquia Major, i perquè en aquest punt hi havia un accés per a baixar a la llera de la séquia, on es podia agafar aigua per a ús domèstic. Però també fou un lloc per on podia escolar-se l'aigua que la pluja deixava dins de la vila, i on acabaven també les darreres escorrenties d'aigua que portava el Sequiol, després d'abastir la construcció de l'església Major i omplir algunes cisternes de cases.

Les restes del portal també s'han volgut sumar al recorregut i, gràcies a les excavacions arqueològiques que es feren, ara s'han pogut reproduir en la superfície les troballes, tot perfilant el seu traçat sobre el paviment actual del carrer. Al terra es pot distingir el traçat de la muralla medieval.

L'any 1368 es descriu un pont llevadís de fusta en aquest portal que travessava el fossat per tal de poder accedir a la vila, una construcció semblant a la que s'ha vist i explicat a la torre del Migdia.

El primer convent dels Agustins va estar edificat extramurs, davant d'aquest portal i, potser, on es troba ara el vell i abandonat asil d'ancians de la ciutat (Residencia Hogar Virgen de Lledó). Un temps després, abans del segle XVI, el convent es traslladà un poc més al nord, dins de les muralles, al seu emplaçament definitiu al carrer Major.

Reconstrucció hipotètica del portal de l'Aigua i la muralla

Muralla del trinquet, any 1960

5 - Restes de muralla

Parada 5: plaça Cardona Vives

Seguint aquest itinerari, a la plaça Cardona Vives, que fa un tot amb el carrer i el portal de l'Aigua, s'han trobat restes soterrades dels fonaments de la muralla. Les lloses de pedra que veiem al paviment, dibuixen l'antic traçat de la muralla i protegeixen les restes. Aquest llenç de muralla en origen va pertànyer a l'almodí, l'edifici on es guardaven i emmagatzemaven el blat i altres grans per a la venda i distribució a la ciutat. Posteriorment, va formar part del trapig del canyamel, un molí que treballava aquest producte, també anomenat canya de sucre, per a transformar-lo en sucre comercial. Més tard, formaria part de l'edifici utilitzat com a parc de bombers i, finalment, es va aprofitar el llenç exterior de muralla com a paret del trinquet per al joc de pilota.

Travessem ara la plaça Cardona Vives per a acostar-nos pels carrers Asarau i Gràcia fins a l'església de Sant Agustí, on ens detindrem a observar els murs.

Façana de tàpia a l'església de Sant Agustí

6 - L'església convent dels Agustins. "El mur de tàpia: una fàbrica singular"

Parada 6: carrers Gràcia i Major

L'església convent dels Agustins, a la cantonada dels carrers Major i Gràcia, és un edifici finalitzat al segle XVI que destaca pel seu sistema constructiu. Els murs estan construïts amb la tècnica de la tàpia, és a dir, són murs de terra compactada amb una mena de filades de rajola massissa (mitges rajoles) coberts per una capa exterior de morter de calç que els dóna la resistència i impermeabilització adequades. Aquesta tècnica ens indica quins eren els materials disponibles a la zona (terra i calç), ja que no hi havia pedra per a fer carreus. La muralla de la vila estava realitzada amb aquesta tècnica.

Ací es pot contemplar ben clarament com estava confeccionada aquesta paret (dimensions dels taulons, tipus de rajola emprada, com s'anava situant una tàpia damunt de l'altra o al costat...) i com aquesta requeria una base aïllant de les humitats del subsòl. Hui només es pot contemplar un mur de tàpia a la vila en aquest indret, tot i que queden altres restes molt deteriorades en murs mitgers.

Seguirem ara pel carrer Major cap al nord i arribarem al límit emmurallat de la vila. A la plaça de les Aules, al paviment, hi ha dibuixat el pas de la muralla, des de l'edifici del Palau de la Diputació fins a la casa de les Aules de Gramàtica. Després cal baixar a visitar les restes de la torre de Sant Pere.

7 - Torre de Sant Pere. "Els barrancs travessen la vila"

Parada 7: plaça de les Aules

Horari de visita: de dimarts a dissabte de 10:30 a 11:30 h

Escales/ascensor

Aquesta torre que sobreeixia de la muralla forma part de la darrera ampliació del recinte emmurallat medieval de Castelló cap a l'any 1386. Aquesta part de la muralla va ser l'última a acabar-se, ja que hi havia l'hospital de Trullols, on ara està el Palau de la Diputació, i abans de continuar les obres de la murada calia aclarir com quedava la reforma que s'havia de fer al porxo de l'hospital. La torre limitava amb el vallès de Sant Lluís, un barranc que portava les aigües de la zona oest de la vila fins a l'anomenat Toll (a l'actual plaça de Maria Agustina), lloc on la séquia Major es dividia amb la séquia de Coscollosa i feia de mur que entollava l'aigua. Es pot veure clarament la fondària del barranc en aquest indret, ja que, des del nivell de la plaça actual fins al fons del barranc, la base de la torre que ara estem xafant, hi ha entre 3 i 4 metres de desnivell.

Es pot contemplar la tècnica constructiva emprada per a erigir la torre, almenys la base d'aquesta. Morters de calç i cudols de riu formaven un conglomerat que es pot anomenar formigó. El mur forma un polígon amb cares perfectament escairades i atalussades per l'exterior que havia d'estar vist i amb un parament irregular a l'interior que quedava tapat pel paviment de dins de la vila.

Podem fer un parèntesi en el temps si observem elements de formigó armat "modern" a l'extrem del mur. Es tracta de restes d'un refugi de la Guerra Civil (1936-1939) dels que es feren per tal de protegir la gent dels bombardejos de les tropes rebels franquistes (amb l'aviació des de l'aire i els vaixells des de la mar).

Pel carrer Sant Lluís –on han aflorat restes de la muralla dins de la finca a la cantonada amb el carrer Isabel Ferrer– ens dirigirem cap a l'oest fins a arribar al carrer d'Enmig. Allí tornarem a entrar dins del recinte emmurallat de la vila.

Aquí estuvo el
Portal Titulado de la
purissima sederrivo
en el mes de Junio de 1794

Restes de muralla del bar Urbano

8 - El portal de la Puríssima. "Els límits de la muralla"

Parada 8: carrer d'Enmig, 152

A l'inici del carrer d'Enmig, just dalt del núm. 152 (casa Portolés), es pot observar un taulell que diu: "Aquí estuvo el Portal Titulado de la purissima se derrivo en el mes de Junio de 1794", data simbòlica de l'enderroc de la muralla medieval de la vila. El 1563, Antoneli dibuixà un portal emparat per dues torretes; fora, al davant, hi va haver fins al 1493 el fossar dels jueus i, a l'interior, el fossar de la moreria. L'ermita de Sant Nicolau s'alçà damunt de l'antiga mesquita. La darrera ampliació de la muralla medieval acollia els dos ravals religiosos, la juevia i la moreria, mentre aquests hi van existir (entre el 1339 i el 1606).

La muralla discorria per la mitgera entre les cases que donen al carrer Sant Lluís i Antoni Maura a l'est, i del Descarregador (plaça Clavé) i el carrer de la Moreria a l'oest. Aquesta és una línia de mitgeres fossilitzada que ens indica ben clarament el traçat de la muralla, que anava quasi en línia recta des de la torre de Sant Pere fins a la torre cantonera, de la qual hi ha restes al soterrani del bar Urbano i que són molt paregudes a les de la torre de Sant Pere.

Tots els carrers de la vila de dins de la muralla fins a eixe moment tenien –i tenen– una ortogonalitat molt irregular, a excepció de la banda oest del carrer d'Enmig, que correspon a la penúltima ampliació de la muralla de l'any 1339. Aquesta és l'única zona amb un traçat de carrers quasi ortogonal.

Llenç de la muralla al carrer Mealla

Forn del Canyaret

9 - El carrer Antoni Maura. "Amb forn i molí"

Parada 9: carrers Antoni Maura, 31 i Mealla

El carrer Antoni Maura va ser l'antic barranc del Canyaret, que feia de fossat de la muralla existent a finals del segle XIII, abans de fer-se la darrera ampliació fins al carrer Sant Lluís l'any 1339. Trobem restes de la segona muralla de la vila al pati cantoner de l'est amb el carrer Mealla. El mur del fons de la finca té totes les traces d'una muralla pel seu acabat, pel material emprat de la tàpia crostada, per l'alçària i pels merlets que s'intueixen més amunt. A més, aquesta paret mitgera encaixa amb la línia que discorre des de la torre dels Alçamora, al Col·legi Territorial d'Arquitectes de Castelló situat al carrer de l'Ensenyança, 4, la qual no és visible perquè està tapada.

Al punt que ara ens trobem, on veiem les restes de la muralla del segle XIII, hi ha també el Forn del Canyaret (carrer Antoni Maura, 31) de construcció gòtica, que encara conserva els arcs apuntats, el forn i el calfó dalt (cambra superior dins de la qual es posa pasta a atovar, llenya a assecar...). Fins als primers anys del segle XXI va estar funcionant com a fleca ininterrompudament des del segle XIV, quasi 700 anys alimentant la vila.

La resta de la muralla.

“La muralla per descobrir”

El traçat de la muralla medieval per la banda oest i pel sud es fa més difícil de descriure per la desfeta urbanística de l'entorn (la plaça Rei en Jaume, el carrer Ruiz Zorrilla i la Porta del Sol), tot i que hi ha documents que permeten situar-la-hi (Arxiu Municipal de Castelló, antiga caserna de Cavalleria...). A més, les darreres excavacions arqueològiques als carrers d'Enmig i Major aporten indicis que permeten connectar el traçat amb la torre del Migdia, tot seguint el traçat de la muralla que al seu dia va realitzar Joan Baptista Antoneli l'any 1563 i que ens ha fet de guia en aquesta visita a la muralla medieval de Castelló.

Bibliografia

ANTONELI, J. B. (1563): Original de la "Traza para la fortificación de la villa de Castellón de la Plana". Arxiu Municipal de Castelló de la Plana, 2009. En <http://www.ivcr.es/media/descargas/folleto-trazas-castell%E3%B3-w.pdf>

ACUÑA, Joan de (1585): "Per manament reial fa relació dels ports, cales, forts, Castells, ciutats, viles, llocs i torres que es troben en tota la costa del Regne de València". ACA, Consell d'Aragó. Lligall 761. Document 103. (Text cedit per J. V. Boira).

BENEDITO, J., LLORENS, J. M. i MELCHOR, J. M. (1997): *La excavación arqueológica de la plaza de las Aulas. Historia y arqueología en la ciudad de Castellón*. Castelló de la Plana: Ajuntament de Castelló.

BOIRA Maiques, J. V. (1992): "Geografia i control del territori. El coneixement i la defensa del litoral valencià al segle XVI: l'enginyer Joan Baptista Antonelli", en *Cuadernos de Geografía*, 52. València.

FORCADA, V. (2005): "La torre dels Alcamores", en BSCC, tom LXXXI. Castelló.

GIMENO Michavila, V. (1926): *Del Castellón viejo*. Castelló.

GÓMEZ Garcés, M. (2014): "Una aproximació a la muralla medieval de Castelló", en *De muralles i cudols*. Colla Rebombori. Castelló.

– "Didàctica: patrimoni històric al Castelló medieval" (pàgines 77-86). Actes de les 17es Jornades de Cultura Popular. Ajuntament de Castelló de la Plana, 2015.

MARTÍ de Viciano, R. (1563): *Crónica de Valencia*.

OLIVER Foix, A. (2008): "10 anys d'arqueologia urbana a Castelló", en BSCC, tom LXXXIV. Castelló.

PÉREZ Milián, Ramiro (2013): *Memoria preliminar arqueológica plaza Hernán Cortés de Castellón de la Plana*. Castelló de la Plana.

ROSAS Artola, M. (2009): "Parets de tàpia i parets de rajola" en *Castilgone... a la vora de la mar*. Colla Rebombori. Castelló.

SÁNCHEZ Adell, J. (1982): *Castellón de la Plana en la Baja Edad Media*.

SÁNCHEZ Adell, J. i SÁNCHEZ Almela, E. (2003): *Defensa y seguridad de una villa medieval: Castellón de la Plana*. SCC.

SEGURA Beltrán, F. (2001 i 2006): *Evolución urbana e inundaciones en Castelló*.

TRAYER, V. (1982): *Antigüedades de Castellón de la Plana*, Ajuntament de Castelló de la Plana.

Crèdits

Text

Miquel Gómez i Garcés / Sergi Selma Castell

Fotografia i documentació fotogràfica

Arqueòlegs CB / Carlos Pascual / Col·lecció Sucine / Josep A. Casabó /
Legado Nicolau / Noverint

Correcció d'estil

Núria Balaguer Palomo

Il·lustracions

mAr3 / Miquel Gómez i Garcés

Correcció lingüística

Negociat de Normalització Lingüística de l'Ajuntament de Castelló

Disseny

Alberto Arza

Audioguia

AudioViator

Assessorament històric

Ferran Olucha Montins

Direcció-coordinació

Ana Meseguer Branchat

Depòsit legal

CS 1089-2018

Més informació

Tourist Info Castelló

Plaça de l'Herba, s/n 12001 - Castelló de la Plana
+34 964 35 86 88
castellon@touristinfo.net

Horari

De dilluns a divendres de 10:00 a 18:00 h, ininterrompudament
Dissabtes de 10:00 a 14:00 h

Tourist Info Grau de Castelló

Passeig Bonavista, 28 12100 - Castelló de la Plana
+34 964 28 36 21
graocastellon@touristinfo.net

Horari

De dilluns a divendres de 10:00 a 14:00 h
Dissabtes i diumenges tancat

Mucc

info@mucc.es
Tel 964 23 91 01
De dilluns a divendres de 8:00 a 15:00 h

Visites guiades: consulteu www.mucc.castello.es

